

De Dokwerker

De Tweede Wereldoorlog met een link naar Amsterdam

Door de ogen van Ben Verzet

Jodenhoek

Lees meer over de Jodenhoek op [DEZE PAGINA](#).

Er zijn meerdere manieren om het Jodenkwartier te ontdekken, je kunt vanaf het Centraal Station of bij het Waterlooplein beginnen. Om op één dag alles te bewandelen is te doen maar vermoeiend en je krijgt uiteraard dan slechts wat flarden mee, een museum ingaan is dan bijna niet te doen. Amsterdam was een getto tijdens de oorlog, althans, voor een deel. Onderaan deze pagina staat een stuk met een beschrijving, tevens staan er zeer indrukwekkende foto's in van diverse straten in het Jodenkwartier die door de Duitsers hermetisch van de buitenwereld waren afgesloten.

Ik heb drie wandelingen gemaakt omdat alles wat ik het opgespoord om je te laten zien niet op één dag te doen is.

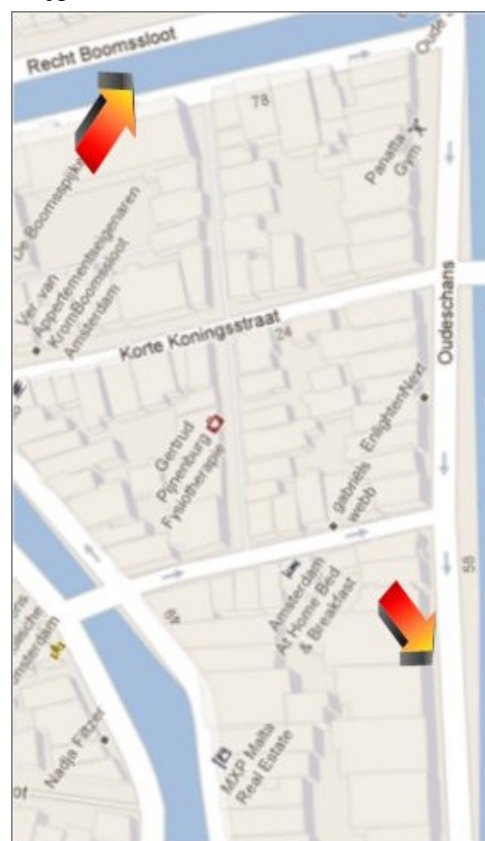
We beginnen deze ro ute bij het Centraal Station

Als je loopt vanaf het Centraal Station ga je richting de Schreierstoren/ Gelderse Kade/ de Nieuwmarkt. Je kunt ook de metro nemen, één halte is de Nieuwmarkt, neem uitgang Nieuwmarkt.

Nieuwmarkt

Als je dus loopt en vanaf het CS naar links gaat ga je bij de Schreierstoren rechts de Gelderse Kade op, aan het eind van het water zie je de Nieuwmarkt al, als je goed oplet zie je dat er water onder de Nieuwmarkt loopt, een leuk weetje.

Als je op de Nieuwmarkt staat en je realiseert dat hier ooit markt was die op een gegeven moment verboden werd voor niet-Joden snap je misschien een beetje wat de Duitsers aan hebben gericht. Hier was de Joodse markt met grote hekken er omheen, maar we maken eerst een uitstapje naar de Recht Boomssloot en de Oude Schans.

Op het kaartje van Google hiernaast zie je hoe je van de Recht Boomssloot naar de Oude Schans kunt lopen.

De Recht Boomssloot (klik [HIER](#) voor meer info) is een bijzondere gracht hier in de Nieuwmarktbuurt, evenals de Krom Boomssloot. Er herinnert hier niet heel veel aan de tijd dat er veel Joden woonden maar met name de Oude Schans is het bezoeken waard, met name vanwege het verhaal over het gebouw dat we daar bekijken maar ook omdat het uitzicht er prachtig is.

De Oude Schans heeft een directe verbinding met het IJ, je kunt goed zien dat hier vroeger grote schepen recht uit zee de stad aandeden. Waarom we van 'oude' schans praten is omdat deze gracht ooit deel was van de verdedigingslinie van de stad, toen die verviel werd de Schans vanzelf 'Oude Schans'.

Overigens is zowel 'Oude Schans' als 'Oudeschans' goed geschreven.

Recht Boomsloot 14

Hier zat sinds 1889 de diamantslijperij van S.W. Boas, in 1978 is dit gebouw verbouwd tot een appartementencomplex.

Oudeschans 92

De Joodse Raad had hier een van zijn meest omstreden vestigingen, er werd namelijk 'hulp' geboden aan 'vertrekkenden'. Het betrof Joden die door de Joodse Raad op een lijst waren gezet die was overhandigd aan de Duitsers, iedereen die hier op stond werd gedeporteerd, de Joodse Raad begeleidde dit waardoor men de indruk kreeg dat het allemaal wel goed zat. Uiteraard keerde er niemand terug. Meer over de Joodse raad lees je [HIER](#). Het pand is later opgedeeld in appartementen

die verkocht zijn. Het hoofdkantoor van de Joodse Raad zat aan de Nieuwe Keizersgracht 58, niet ver hier vandaan.

Je loopt terug naar de Nieuwmarkt want hoewel je een klein stukje omloopt is deze wandeling pas echt compleet als je vanaf de Nieuwmarkt de Sint Antoniesbreestraat in gaat. De Nieuwmarkt heette aanvankelijk de Sint Antoniesmarkt.

Sint Antoniesbreestraat

Hieronder zie je twee foto's die in de Sint Antoniesbreestraat genomen zijn op hetzelfde punt, de eerste richting de Nieuwmarkt, de tweede richting de Jodenbreestraat.

De Sint Antoniesbreestraat was ooit een dijk, de Sint Antoniedijk, het verlengde van de Zeedijk, later werd de Sint Antoniedijk de Sint Antoniesbreestraat en de Breestraat de Jodenbreestraat.

Onderstaande prent op hout uit 1544 van Cornelis Anthonisz laat goed zien hoe de stad eruit zag in die tijd.

Voordat we verder gaan maken we een klein zeisprongetje dat echt heel interessant is, halverwege de Sint Antoniesbreestraat zie je rechts een straat die je naar de Dam leidt maar zover gaan we niet. Deze straat heeft vier namen De eerste straat vanaf de Dam is de Damstraat, het tweede gedeelte heet de Oude Doelenstraat, het derde de Oude Hoogstraat

en waar wij moeten zijn is het laatste en voor ons dichtsbijzijnde gedeelte, de Nieuwe Hoogstraat.

Nieuwe Hoogstraat 2/Kloveniersburgwal 39

Premsele & Hamburger antiekhandel, opgericht in 1823, er zit nu een totaal andersoortige winkel in.

Nieuwe Hoogstraat 31

Sinds 1920 winkel in manufacturen van A. Boeken, manufacturen, de sfeer is niet precies dezelfde maar toch... en het pand is een monument.

We gaan direct weer terug naar de Sint Antoniesbreestraat, we kwamen daar van links, we gaan nu naar rechts. Van de oorspronkelijke straat staan er nog vijf gebouwen overeind, de rest moest plaats maken voor de metro.

Sint Antoniesbreestraat 69

Huis De Pinto, deze openbare bibliotheek is helaas pas gesloten. Het pand is in de Sint Antoniesbreestraat nog maar het enige huis dat aan de Jodenhoek doet herinneren terwijl de concentratie Joden hier toch vrij hoog was. Door de aanleg van de metro moesten veel panden wijken.

Dit huis dateert van begin 1600, het werd aan de Zuiderzeedijk gebouwd, zoals het hier toen nog heette, later woonde er een burgemeester, Elias Bouman die het huis naar zijn wens liet verbouwen.

Isaac de Pinto werd op 20 april 1717 in Amsterdam geboren als tweede zoon van de Portugees-joodse koopman David de Pinto. Deze familie was een der rijksten uit hun gemeenschap. In 1973 werd Huis De Pinto gerestaureerd.

Sint Antoniesluis

Het huisje aan de Oude Schans dat je ziet (derde en vierde foto) is het zogenaamde 'Huisje van Gosler' uit 1765, een voormalige ijzer- en metaalhandel waar nu een café in zit.

Oorspronkelijk woonde hier (in de 18-e en 10-e eeuw) de sluiswachter van de stad Amsterdam.

Jodenbreestraat

Hier zie je de Jodenbreestraat, gefotografeerd vanuit een huis aan de Zwanenburgwal, de tweede foto is genomen op het punt dat je van bovenaf ziet vanaf de vorige foto.

...even omdraaien...

Jodenbreestraat 2/Zwanenburgwal 9

Dit is een uniek pand, vandaar ook meerdere foto's. Er zijn zeer weinig van dit soort unieke panden die nog overend zijn gebleven. Er is nog iets leuks te vertellen. Er staat een Joods jaartal in de gevel, 5849, maar bedoeld werd 5649 dat overeenkomt met ons jaartal 1889 toen het pand verbouwd werd.

Hier heeft Hendrick van Uylenburg gewoond, de oom van de eerste vrouw (Saskia) van Rembrandt. Hij was galeriehouder, zonder hem hadden we nu waarschijnlijk nooit gehoord van Rembrandt.

Overigens heeft zijn naam niets te maken met de Nieuwe Uilenburgerstraat.

Jodenbreestraat 4

Naast het vorige huis is op nummer 4 het Rembrandthuis gevestigd. Het pand stamt uit 1606, schilder Rembrandt van Rijn woonde hier van 1639 tot 1660. Veel van zijn werk toont Joodse koopmannen, bankiers en vaak ook anonieme burens.

Jodenbreestraat 8

Naast het Rembrandthuis treffen we op nummer 8 de voormalige winkel in garen, band, kant en mutsen uit 1829, De Vries & Van Buren, aan. Het bijzondere is dat dit pand doorloopt naar het Waterlooplein. Helaas is het originele pand in 1882 gesloopt en is er een ander voor in de plaats gezet. Een deel van de oude gevel is nog wel te zien in de Holland Experience (Waterlooplein 17.)

Jodenbreestraat 24

Het Titushuis, het Fort van Sjakoo, is de enige winkel die altijd al een winkel is geweest, dus ook in de tijd dat hier voornamelijk Joden woonden.

Jodenbreestraat 43

Tja, vergeefs zul je naar dit adres zoeken, inmiddels staat er een groot gebouw met diverse bestemmingen. Maar ooit zat hier de befaamde winkel van Sal Meijer toen hij de vleeswarenhandel van Quiros overnam. Sal Meijer verhuisde in 1964 naar de Nieuwmarkt. Een jaar madat Sal ermee ophield en zijn schoonzoon de zaak overgenam besloot deze in 1982 om naar de Scheldestraat te verhuizen, daar zit broodjeszaak Sal Meijer nog altijd.

Als je voor het Fort van Sjakoo staat moet je je 180 graden omdraaien en de Nieuwe Uilenburgerstraat inlopen.

Nieuwe Uilenburgerstraat

Alsof er een 'oude' Uilenburgerstraat was, maar de naam refereert aan de periode dat er een woningwet (101) werd ingevoerd waardoor Uilenburg op de schop moest. Veel woningen voldeden totaal niet aan de 'moderne' eisen zoals die aan het begin van de vorige eeuw werden gesteld. Dat leidde onder andere tot grote woonblokken voor werknemers van bedrijven uit de buurt.

In deze straat zijn zowel links als rechts objecten om te bekijken, ik houd er rekening mee bij de wandeling zodat je niet terug hoeft te lopen.

Water achter de Jodenbreestraat, eerste foto is links, tweede rechts, langs Gassan

Nummer 173-175 Boas Complex

Boas was in de negentiende eeuw een van de grootste diamantslijperijen ter wereld. Een kleine sjoel die zich op het terrein bevond werd later afgebroken toen Gassan Diamanten in 1993 het terrein na een renovatie weer ging gebruiken als diamantslijperij.

Een doorgang naar de Rapenburgerstraat heette 'Boasgang', hier is niets meer van te zien nu maar het geeft wel aan hoe belangrijk Boas in die tijd was voor de stad.

Nummer 112-116 Badhuis

Hier bevindt zich een voormalig badhuis uit 1923 dat thans dienst doet als sectiepost van de Amsterdamse stadsreiniging. In de oorlogsjaren mochten hier alleen Joden komen van de Duitsers.

Nummer 91 Sjoel

In 1766 werd de sjoel gebouwd die nu nog steeds als zodanig dienst doet onder de naam Uilenburgersjoel hoewel er ook andere activiteiten plaatsvinden.

Nummers 2-68 Vriendenkring van Handwerkers

Hier woonden praktisch alleen Joden, voor de Duitsers een gemakkelijke prooi, iedereen werd dan ook opgepakt en gedeporteerd, niemand keerde terug. Tijdens de hongervinter van '44 werd al het hout uit het enorme complex gesloopt.

Nummer 59 (voorheen 31) Directeurswoning bij Sophie Rosenthal Bewaarschool

Hoewel de ruimten nu dienst doen als opslagplaats is de woning van de directeur nog in tact. Bankier Rosenthal liet de school bouwen, een gedenksteen in de zuidgevel verwijst hiernaar.

In 1893 brachten prinses Wilhelmina en haar moeder Koningin Emma een bezoek aan de bewaarschool vanwege de goede naam die het in een betrekkelijk korte periode had gekregen.

Als je aan het eind van de Uilenburgerstraat bent zie je een brug, de Peperbrug, zodra je die over bent verlaat je het voormalige 'Uilenburg' en ga je het voormalige 'Rapenburg' in. De eerste straat heet de Peperstraat, daarna ga je direct rechtsaf, die straat heet Rapenburg.

Bij deze brug eindigde het getto, aan de kant van Rapenburg stond in de oorlogsjaren een bord 'Judenviertel'. De eerste foto is de Peperbrug vanuit de Nieuwe Uilenburgerstraat, de tweede vanaf de Peperstraat, deze foto is een deel van een gedenkplaat die in de muur zit bij nummer 59.

Peperstraat 11 (geen foto)

Het Parool werd elders gedrukt maar hier opgeslagen in een pakhuis. Na een brand in december 1943 rolden de Duitsers het pand op.

Peperstraat 23-25, Rapenburg 20, 22 en 24

Hier staat rechts op de hoek een groot pand, het werd gebouwd door werkgevers die zagen dat er te weinig goede woningen waren voor hun werknemers. Hier was voorheen de Rapenburgerkade. Op de hoek zie je aan de overkant rechts een winkel, deze is ooit gebruikt voor een film die over ijssalon Coco's ging waarover je elders op deze site meer informatie vindt

[\(link.\)](#)

Op nummer 22 staat een nieuw pand, hier stond oorspronkelijk een huis dat echter zoveel hout bevatte dat het na de oorlog gesloopt moest worden omdat het in een te slechte staat verkeerde. Dit duurde echter nog tot 1981, de eerste bewoner van dat pand was ondergetekende.

Aan het eind van Rapenburg ga je naar rechts en steek je over, achter het grote blok winkels en huizen ligt de Rapenburgerstraat, als je straks aan het eind bent steek je weer over naar de Valkenburgerstraat maar nu dus eerst de Rapenburgerstraat.

De verbindingsstraat tussen dit deel van de Valkenburgerstraat en de Rapenburgerstraat is overigens de Anne Frankstraat.

Rapenburgerstraat 103-105 Bewaarschool

Waar Joden wonen en werken is een sjoel maar ook een school. Op nummer 52 was een school gevestigd maar die is helaas afgebroken, wel kun je op nummer 103 nog een andere school zien.

Rapenburgerstraat 109 Leerhuis

In de Middeleeuwen droegen Joden hun leer en geloof over op hun kinderen door middel van leerhuizen. In 1883 werd daarvoor als opvolger van enkele andere leerhuizen in de Rapenburgerstraat dit studiecentrum gebouwd. In de oorlog verloor dit pand zijn functie en pas in 1973 werd het grondig opgeknapt waarna het dienst heeft gedaan als kantoorruimte. Het plafond van de voormalige synagoge is het enige dat nog echt herinnert aan de oorspronkelijke bestemmingen.

Rapenburgerstraat 169-171 Weeshuis voor meisjes

Rapenburgerstraat 173 Sjoel

Rapenburgerstraat 175-179 Seminarie
Opleidingshuis voor Joden om Rabbijn te kunnen worden, nu kantoor.

Dit is de Rapenburgerstraat gezien vanaf het Mr. Visserplein

Valkenburgerstraat 202-210 Woonblok

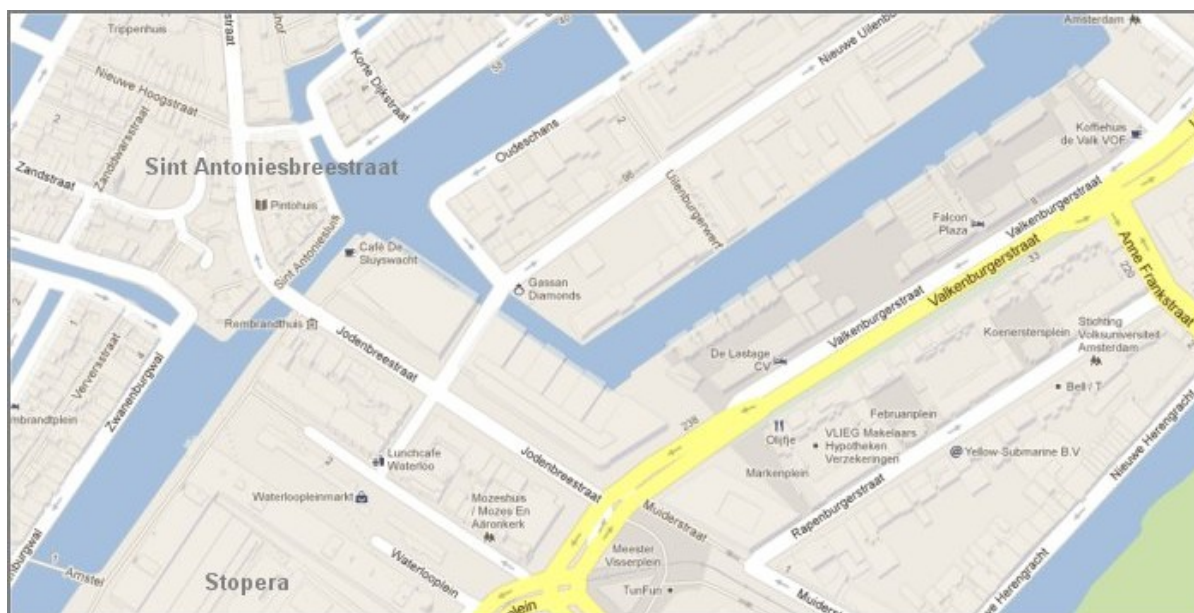
Dit complex is opmerkelijk omdat het oud is (1877) en aantoont dat men toen al bezig was met het oplossen van grootstedelijke problemen zoals huisvesting. Houtroof, herindelingen en jarenlange leegstand deerden het pand niet want het staat er nog steeds.

...hier eindigt deze wandeling...

Kaartje Jodenkwartier wandeling drie

Hieronder een kaartje van Google van het Jodenkwartier
(klik erop om naar het Twitter account van 'de JodenHoek' te gaan.)

[Wandeling 01 Waterlooplein](#)

[Wandeling 02 Plantage](#)

Wandeling 03 Uilenburg (deze pagina)

[Staalstraat en omgeving](#)

Amsterdam een getto

Ja, inderdaad, Amsterdam was een getto. Daar is lange tijd twijfel over geweest maar Max van der Glas heeft aangetoond dat er wel degelijk sprake was van een voor Joden zeer beperkte bewegingsvrijheid en dat de buurten waarin zij woonden werden afgesloten door de Duitsers. Max schreef er een stuk over dat de basis vormde voor de stelling 'Amsterdam was een getto tijdens een groot deel van de bezettingsjaren 40-45'.

In dit stuk staan foto's die zeer indrukwekkend zijn. Je kunt het inzien en naar je computer downloaden maar verder niet gebruiken op je website of de foto's eruit halen want Max heeft daar toestemming voor en ik heb op mijn beurt toestemming van Max om het document aan je te tonen.

[AMSTERDAM EEN GETTO \(pdf 5 Mb\)](#)

Ben Verzet:

De Dokwerker is tevens via Facebook en Twitter te volgen. Per e-mail kun je mij altijd een vraag stellen.

De Dokwerker is onderdeel van:

www.mokums.nl

Recent aangepast:

- [Het Vaticaan](#)
- [Zwarte Front](#)
- [Voortvluchtige
_oorlogsmisdadigers](#)
- [Hendrik Koot](#)
- [De NS en
_de bezetter](#)
- [De Russenoorlog
_op Texel](#)

Comm. links:

**Verkoop
Zelf je Huis**
Zelf verkopen.
Plus
Fundplaatsing!
Kosten slechts
eenmalig € 495,-

○ ○

Wandelingen

- [Waterlooplein eo](#)
- [Plantage eo](#)
- [Uilenburg eo](#)

Startpunten:

- [HOME](#)
- [Aanklacht](#)
- [Actueel](#)
- [Adressen](#)
- [Ben Verzet](#)
- [Contact](#)
- [Oproep!!!](#)
- [SiteMap](#)
- [Werkstuk](#)

Markeringen:

- [1939 - 1945](#)
- [1945 - 1948](#)
- [1948 -](#)
- [A-Z termen](#)
- [Herdenken](#)
- [Nazi's](#)
- [Verzet](#)
- [WO2 medailles](#)

Onderwerpen:

- [Adolf Hitler](#)
- [Adolf van Nol](#)
- [Adriaan Venema](#)
- [A.H.A.](#)
- [Aktion Silbertanne](#)
- [Alwyn Collinson](#)
- [Amsterdammers vs
_ Amsterdammers](#)
- [Anne Frank](#)
- [Anne Frankstraat](#)
- [Ans van Dijk](#)
- [Artis](#)
- [A.S. Onderwijzer](#)
- [Auschwitz](#)
- [Barneveld Groep](#)
- [Beethovenstraat](#)
- [Belastingdienst](#)
- [Bergen-Belsen](#)
- [Bet van Beeren](#)
- [Bevolkingsregister](#)
- [Bevrijdingsdag](#)
- [Blindganger](#)
- [Bloemgracht 82](#)
- [Bob Scholte](#)
- [Boeren](#)
- [Boksschool
_ Olympia](#)
- [Bombardementen
_ op Amsterdam](#)
- [Bosplan](#)
- [C&A was fout](#)
- [Canada naziheim](#)
- [Carlton Hotel](#)

- [Concentratiekampen](#)
- [CS-6](#)
- [Dachau](#)
- [Dagboek Klaartje!](#)
- [Davidster](#)
- [De Dokwerker](#)
- [De Jonkheer](#)
- [Diaspora](#)
- [Dodenerdenking](#)
- [Drie van Breda](#)
- [Eduard Veteman](#)
- [Erebegraafplaats](#)
- [Elfstedentocht '41](#)
- [Februaristaking](#)
- [Fiets inleveren](#)
- [Fokker](#)
- [Fout en omstrede](#)
- [Fusilladeplaatsplaats](#)
[Weteringcircuit](#)
- [Geroofde meubels](#)
- [Jodenhoek](#)
- [Gebouw De Bazel](#)
- [Getto](#)
- [Grebbeberg](#)
- [Hannie Schaft](#)
- [Hans Calmeyer](#)
- [Hans Hirschfeld](#)
- [Hanns Rauter](#)
- [Heinrich Boere](#)
- [Helden](#)
- [Hendrik Koot](#)
- [Herdenkingskruis](#)
- [Kamp Amersfoort](#)
- [Herman Elteschool](#)
- [Holl. Schouwburg](#)
- [Homo's en nazi's](#)
- [Hongerwinter](#)
- [Hortusplantsoen](#)
- [Indische kwestie](#)
- [Interneringskampen](#)
- [Jaap Kaas](#)
- [Jacob Luitjens](#)
- [Jappenkampen](#)
- [Jerrycan](#)
- [Jo Spier 2 maal !!!](#)
- [Joden na WO2](#)
- [Jodenjacht](#)
- [Jodentram](#)
- [Johan Heesters](#)
- [Joodse huizen](#)
- [Joodse Invalide](#)
- [Joodse Raad](#)
- [Joodse spelling](#)
- [Joop Kolkman](#)
- [Joop Wolff](#)
- [Jodenmanussie](#)
- [Jordaanoproer](#)
- [Kamp Amersfoort](#)
- [Karel Bönnekamp](#)

- [Karl Lueger](#)
- [King Kong](#)
- [Klokkenroef](#)
- [Ko Stevense](#)
- [Kolven](#)
- [Kopgeld](#)
- [Kunstroof](#)
- [Liro](#)
- [Londens kabinet](#)
- [Matzes](#)
- [Men wist het...](#)
- [Mengele](#)
- [Miep Oranje](#)
- [Muziekroef](#)
- [Nazi-Frankrijk](#)
- [Ned. kampen](#)
- [NZ Voorburgwal](#)
- [NIOD](#)
- [Noodgeld](#)
- [NS](#)
- [NSB](#)
- [Odessa](#)
- [Onbekendegracht](#)
- [Onderduikers](#)
- [Ontjoden](#)
- [Oorlogsfilms](#)
- [Oorlogsmisdadigers](#)
- [Oorlogsmonumenten](#)
- [Oranje Vrijbuiters](#)
- [Oskar Schindler](#)
- [Ovenbouwers](#)
- [Pater Bleys](#)
- [Piet Meerburg](#)
- [Pieter Menten](#)
- [Politie Amsterdam](#)
- [Portugese
_ Synagoge](#)
- [PP Groep](#)
- [Prins Bernhard](#)
- [Rattenlijn](#)
- [Raoul Wallenberg](#)
- [Rodrigues Lopes](#)
- [Rotterdam valt](#)
- [Rozenoord](#)
- [Russenoorlog](#)
- [Schietpartij 7-5-45
_ Amstelveenseweg](#)
- [Schietpartij 7-5-45
_ Centraal Station](#)
- [Schietpartij 7-5-45
_ De Dam](#)
- [Schietpartij 7-5-45
_ Marnixstraat](#)
- [Shalom](#)
- [Siert Bruins](#)
- [SS-vrouwen](#)
- [Staalstraat](#)
- [Stadhoudersbrief](#)
- [Studentenprotest](#)

- [Surinaamse Joden](#)
- [Synagoge](#)
- [Tante Truus](#)
- [Theo Dobbe](#)
- [Theresienstadt](#)
- [Toneelstuk Anne](#)
- [Unie](#)
- [Vaticaan](#)
- [Velser affaire](#)
- [Verzetsbank](#)
- [Verzetskruis](#)
- [Verzetsmuseum](#)
- [Vreemde
krijgsdienst](#)
- [Wally van Hall](#)
- [Westerborkpad](#)
- [Westerweelgroep](#)
- [Wiedergutmachung](#)
- [Willem Zeeman](#)
- [Winkelman \(Gen.\)](#)
- [Yad Vashem](#)
- [Zwarte Front](#)

Media:

- [Columns WOII](#)
- [Dagboek Zwinkels](#)
- [Foto's](#)
- [Ingezonden](#)
- [Oorlogsfilms](#)
- [Pamfletten](#)
- [Video's](#)

Schrijvers:

- [Harry Mulisch](#)
- [Gerard Reve](#)
- [W.F. Hermans](#)

Nieuwsarchief:

- [Archief 01](#)
- [Archief 02](#)
- [Archief 03](#)
- [Archief 04](#)

COPYRIGHT

© 2010/ 2011/ 2012/ 2013/ 2014/ 2015 www.mokums.nl